

NIEUWSBRIEF FEBRUARI 2025

De Koepel van Zorgcoöperaties ZNL ondersteunt burgerinitiatieven in Noord-Brabant. Met onze nieuwsbrieven willen we je inspireren en kennis delen door te vertellen wat burgerinitiatieven in hun gemeente doen. *Deze keer: de Verkenning Zorgzame Gemeenschappen die de Koepel uitvoerde en een beeld geeft van de ontwikkelingen in Noord-Brabant*

Verkenning 'Werken aan Zorgzame Gemeenschappen'

In samenwerking met de provincie Noord-Brabant voerde De Koepel in 2024 de verkenning "Werken aan zorgzame gemeenschappen" uit. Doel van deze verkenning: de ervaringen en behoeften van burgerinitiatieven ontsluiten, samenwerking te bevorderen en aanbevelingen te doen voor toekomstig beleid en ondersteuning.

Deze verkenning richtte zich op de vraag hoe Brabantse burgercollectieven en zorgcoöperaties kunnen bijdragen aan een toekomstbestendige zorg en hoe informele en formele zorg beter op elkaar kunnen aansluiten.

Judith Somers en Roos Sohier, medewerksters van de Koepel, schreven het verslag. Wim van Hest, adviseur van de Koepel, is nauw bij vele initiatieven betrokken en hield ook interviews. Allen zijn zeer enthousiast over de uitkomsten

Judith: "Kenmerkend voor Brabant is de actieve rol van inwoners en burgercollectieven, die oplossingen bedenken en realiseren voor vraagstukken rondom welzijn, zorg en wonen. Dit laat zien dat inwoners niet alleen zorgvrager en consument zijn maar medeproducent."

Wim van Hest: "De zorg van nu loopt uit de hand. Als je de noodzakelijke veranderingen alleen aanvielt vanuit het zorgsysteem gaat het niet werken. Bouwen aan zorgzame gemeenschappen en omzien naar elkaar is een noodzakelijk onderdeel van de oplossing. En in Brabant zie je dat dat steeds meer ingang vindt en uitgebreider wordt. Het beleefde verzoek van de afgelopen jaren "mogen wij bij jullie aan tafel?" wordt steeds meer omgedraaid omdat het besef doordringt dat de zorg de inwoners nodig heeft als medeproducent van welzijn en zorg. En nu is een vervolgstap nodig. Overheden en zorgorganisaties moeten mensen in staat stellen dat te doen, het bouwen van zorgzame gemeenschappen mogelijk te maken én daarbij gebruik te maken van wat er al is. Er is sprake van een maatschappelijk ontwikkeling van ik naar wij, van individu naar collectief, naar een samenleving waarin we omzien naar elkaar."

Verkenning in vier regio's

Regio Noordoost-Brabant

In Noordoost Brabant bestaat al geruime tijd het platform "Welzijn, Wonen en Zorg", met zo'n 30 burgercollectieven. Het platform organiseert bijeenkomsten voor ontmoeting en hernieuwde samenwerking tussen de initiatieven en workshops gericht op kennisdeling en organisatorische versterking. Ook komt er een nieuwsbrief uit.

Een belangrijke behoefte van inwonersinitiatieven is een betere aansluiting tussen informele zorg, zoals burgerinitiatieven en zorgcoöperaties, en formele zorgstructuren, zoals welzijnsorganisaties, zorginstellingen en overheden. Informele initiatieven leveren een waardevolle bijdrage dankzij hun sterke verbinding met de lokale gemeenschap. Ze begrijpen de behoeften en dynamiek van de buurt beter dan formele structuren. Toch ervaren deze initiatieven vaak obstakels, zoals een gebrek aan toegang tot beleidskanalen om invloed uit te oefenen en mogelijkheden bij het opzetten van samenwerkingen op grotere schaal.

Wim van Hest en Judith Somers

Het versterken van de samenwerking tussen informele en formele zorg kan leiden tot duurzame oplossingen, waarbij lokale kennis en formele ondersteuning hand in hand gaan.

De projecten in Noordoost versterken niet alleen individuele initiatieven, maar dragen ook bij aan de welvaart en het welzijn van de regio als geheel. Door nog sterker de krachten te bundelen, kunnen de leden van het platform de impact van hun activiteiten vergroten en efficiënter toegang krijgen tot financiering, expertise en andere ondersteuningsmogelijkheden.

Tijdens de verkenning is ook de samenwerking met De Koepel hernieuwd en versterkt, wat nieuwe kansen biedt voor kennisdeling en strategische ondersteuning.

Gemeente Landerd heeft deelverordening voor zorgcoöperaties. Een inspirerend voorbeeld in Noordoost-Brabant is onder andere de *Deelverordening Zorgcoöperaties* waarmee de gemeente Landerd laat zien een structurele rol te willen spelen in het faciliteren van de zorgcoöperaties in Reek, Zeeland en Schaijk. De regeling wordt nu door de fusie van de gemeenten Landerd en Uden nog verder verbreed en kan mogelijk een inspirerend voorbeeld kan zijn voor andere gemeenten. Piet Hein Jonkgouw vertelde over de verordening en andere inspirerende voorbeelden uit Noordoost in de nieuwsbrief van december 2024; zie [hier](#)

Zuidoost-Brabant

Zuidoost Brabant heeft een rijke traditie van burgerinitiatieven en zorgcoöperaties. In deze regio ontstonden 20 jaar geleden de eerste zorgcoöperaties in Nederland, met Hoogeloon en Laarbeek als pioniers. Sindsdien is in de Kempen en de Peel een sterk netwerk ontstaan, waarin zorg- en dorpscoöperaties en burgerinitiatieven nauw samenwerken. De Koepel speelt hierin een cruciale rol door de verschillende initiatieven te ondersteunen en met elkaar te verbinden. Daarnaast biedt het platform 'Zorgen doe je samen' een plek waar initiatieven regelmatig samenkomen om ervaringen te delen, kennis uit te wisselen en gezamenlijke projecten te ontwikkelen.

De regio Zuidoost Brabant heeft veel elementen in huis om verder te groeien. Er zijn zorgzame gemeenschappen, ervaren en professionele zorg- en dorpscoöperaties, dorpsondersteuners, initiatieven zoals 'Goed voor Elkaar' en er is uitgebreide samenwerking met formele organisaties. Deze infrastructuur biedt kansen om:

- Grotere, gezamenlijke projecten op te zetten die de hele regio ten goede komen.
- Bijeenkomsten te organiseren die initiatieven met elkaar verbinden.
- De samenwerking met formele zorgorganisaties en overheden verder te ontwikkelen, zodat het geheel beter aansluit bij lokale behoeften.
- Meer structurele ondersteuning en financiering aan te trekken, bijvoorbeeld voor coördinatie en organisatiekracht.

Met een sterkere gezamenlijke structuur kan de regio haar positie als koploper in zorginitiatieven verder versterken.

Inspirerende voorbeelden uit Zuidoost zijn onder andere:

- **Peel Duurzaam Gezond – Eigen regie en zingeving.** De Koepel werkt samen met de inwonersinitiatieven in het programma 'Eigen Regie en Zingeving', onderdeel van het programma 'Peel Duurzaam Gezond'. In vijf leerwerkplaatsen werken inwoners samen aan het ontwikkelen van zorgzame gemeenschappen. Binnenkort wordt de samenwerking verbreed door ook professionals hierbij te betrekken. Lokale behoeften staan centraal: inwoners geven zelf aan welke ondersteuning zij nodig hebben, en betrokken professionals leren en werken samen met hen. Dit creëert een systeem waarin informele zorg leidend is en professionele zorg aanvullend.
- **Goed voor Elkaar – Netwerkcirkels.** Dit initiatief in Helmond-Brandevoort helpt inwoners praktische buurtcirkels te vormen. Door elkaar te leren kennen, wordt het eenvoudiger om elkaar te ondersteunen en hulp te bieden binnen de gemeenschap. Deze netwerkcirkels worden in steeds meer buurten en wijken geïntroduceerd.
- **Zorgzaam dorp Steensel – Oog voor elkaar.** Een burgerinitiatief vanuit de dorpsraad creëert betrokkenheid en eigenaarschap in het hele dorp. Verenigingen en scholen spelen een belangrijke rol bij het versterken van de gemeenschapszin. Een betaalde dorpsondersteuner (20 uur per week) fungeert als spil tussen de leefwereld en de formele zorgwereld en zorgt dagelijks voor impact.

We schreven hierover eerder in nieuwsbrieven over Steensel zie [hier](#) en over Brandevoort zie [hier](#)

Judith Somers en Ton Diris in Brandevoort

Midden- en West Brabant

In Midden- en West Brabant ontbreekt nu nog een structurele samenwerkingsvorm van burgerinitiatieven, zorg- en dorpscoöperaties. In Midden-Brabant hebben we gesproken met zorgcoöperaties in onder andere Hilvarenbeek, Diessen, Riel en Heusden. Deze initiatieven zijn vaak nauw verbonden met dorpsondersteuners, die als verbindende schakel fungeren tussen lokale gemeenschappen en formele structuren. Er is een sterke gemeenschapszin in Midden-Brabant, met een duidelijk onderscheid tussen initiatieven in kleine kernen en stedelijke gebieden. In steden opereren veel initiatieven via welzijnsorganisaties, waardoor ze minder zichtbaar zijn als onafhankelijke entiteiten.

Waar liggen de behoeften van burgercollectieven? Burgercollectieven en zorgcoöperaties geven aan dat ze behoefte hebben aan:

- Duidelijke kaders voor samenwerking en ondersteuning;
- Begeleiding bij het opzetten en opschalen van projecten;
- Structurele financiering en toegang tot ondersteunende netwerken;
- Versterking van de samenwerking met lokale overheden.

De initiatieven hebben veel lokale energie en betrokkenheid, maar missen nu nog de menskracht, middelen en kennis om duurzame en grootschalige impact te realiseren.

Het vervolg: conclusies en aanbevelingen

1. **Burgerinitiatieven zijn cruciaal**
De kracht van de initiatieven ligt in hun lokale kennis, betrokkenheid en het vermogen om mensen te mobiliseren. Ze spelen een unieke rol die niet door gemeenten of formele instellingen kan worden overgenomen: omzien naar elkaar is iets dat alleen mensen zelf voor elkaar krijgen. Het is een noodzakelijke ontwikkeling voor de houdbaarheid van de zorg op langere termijn.
2. **Regionale samenwerking en ondersteuning loont** In Noordoost- en Zuidoost Brabant toont de ervaring dat de platforming de impact en duurzaamheid van initiatieven vergroten. In Midden-Brabant is dit in opbouw en zijn de eerste stappen naar samenwerking veelbelovend. De verwachting is dat met voldoende tijd, ondersteuning en middelen ook in West-Brabant een samenwerkingsverband kan worden opgebouwd.
3. **Ondersteuning moet strategisch en faciliterend zijn** Initiatieven willen lokaal autonoom blijven, maar hebben behoefte aan hulp bij subsidieaanvragen, juridische vraagstukken, en het creëren van partnerschappen met formele organisaties en gemeenten.
4. **Betere afstemming tussen formele en informele zorg is essentieel** Succesvolle voorbeelden zoals Zorgzaam Dorp Steensel laten zien dat samenwerking op basis van gelijkwaardigheid leidt tot duurzame impact.
5. **Meer tijd en aandacht voor informele zorg** Het beter verbinden van burgerinitiatieven met formele zorg en andere domeinen (zoals sport en energie) biedt kansen voor een integrale aanpak.

Afgelopen december is in Someren een uitwisseling van de vijf leerwerkplaatsen uit Peel Duurzaam Gezond georganiseerd. Judith Somers: "Die bijeenkomst werd druk bezocht en deelnemers waren onder de indruk van elkaars initiatieven. Ook de vertegenwoordiger van de Peel-gemeenten was zwaar onder de indruk van wat er gepresenteerd werd, van de werkwijze en de professionaliteit van de burgers die met die initiatieven bezig zijn, en hun verstand van de huidige situatie, maar ook van de toekomstvisie. Er komt ook nog een bestuurlijke leerwerkplaats in het eerste kwartaal van 2025. Mensen uit de systeemwereld gaan dan nadenken over de vraag wat zij moeten doen om beter aan te kunnen sluiten op de leefwereld. Zo zien we dat in de systeemwereld het besef dat ze iets moet met de burger echt is ingedaald. En wij weten hoe dat moet en kan en weten ook wat niet werkt. De systeemwereld moet zich aanpassen aan inwoners en dat is een grote draai. De Peel loopt hierin met vier andere regio's in Nederland voorop. Dat moeten en kunnen we echt beter uitdragen!"

Wim van Hest: "De Koepel is een ervaren, competente en betrouwbare partij en kan helpen ook mee-organisatie. We hebben een organisatie die iets kan. Nu kunnen wij daarmee van groot belang zijn om een nieuw fundament te realiseren van de moderne zorg. De koepel helpt en ondersteunt burgerinitiatieven (de leefwereld) en kan ook krachtig helpen om de relaties met de systeemwereld te versterken.

Ervaring is er, initiatieven en voorbeelden in Brabant ook. Daar moeten en willen we meer mee doen. Dat betekent wel dat we er de mensen en de middelen voor moeten hebben. Regionale en provinciale steunpunten of platformen kunnen op dit moment van enorm belang zijn. Om te voorkomen dat ieder initiatief zelf het wiel uit moet vinden, om te leren van elkaar en de ontwikkeling zo verder te brengen. Als Koepel zijn we in Brabant volop aan het werk. En we werken samen met andere organisaties zoals Nederlands Zorg Voor Elkaar, de landelijke organisatie waarvan de Koepel een van de initiatiefnemers was. Daar is nu met de huidige regering wat tegenslag: NLZVE had de ambitie om regionale steunpunten mee te gaan bekostigen. Maar de huidige regering heeft een korting doorgevoerd en daarmee is deze mogelijkheid vervallen. We zijn nu in overleg met de NLZVE wat eventueel wel en beter zou kunnen. We gaan onderzoeken hoe een ander georganiseerd en betaald zou kunnen worden. En uiteraard gaan we over de uitkomsten van deze verkenning en het vervolg erop ook in overleg met de provincie Noord-Brabant."

Bij deze verkenning zijn ook een drietal interviews op film gezet. Omdat het uiteindelijk gaat om de inspanningen en de verhalen van actieve inwoners en burgercollectieven zelf. Bekijk via deze link de interviews: [Werken aan zorgzame gemeenschappen](#)

De Koepel voor Zorgcoöperaties

Missie: Samen bouwen aan een samenleving die omziet naar elkaar.

Hoe: We doen dit door burgerinitiatieven, instellingen die werken met professionals en overheden te ondersteunen en faciliteren aan een uitvoering waarbij formele en informele organisaties samenwerken, elkaar aanvullen en ondersteunen.

Versijning: De nieuwsbrief van de Koepel Zorgcoöperaties Zuid Nederland verschijnt minimaal vier keer per jaar. We zijn benieuwd wat u van de nieuwsbrief vindt! Reacties en suggesties voor onderwerpen of bijeenkomsten kunt u sturen naar coordinator@koepelzorgcooperatieszn.nl.

Redactie: Saskia van Eenbergen

De Koepel van Zorgcoöperaties Zuid Nederland verstuurt deze nieuwsbrief verschillende keren per jaar naar coöperaties, bewonersinitiatieven, gemeenten, organisaties en netwerken van de koepel. Om u goed op de hoogte te houden zullen we soms ook nieuwsflitsen sturen.

We zijn benieuwd wat u van de nieuwsbrief vindt! Reacties en suggesties kunt u sturen naar coordinator@koepelzorgcooperatieszn.nl

Voor inschrijven en uitschrijven voor de ontvangst van de nieuwsbrief: laat het ons s.v.p. weten via coordinator@koepelzorgcooperatieszn.nl

Deze e-mail is verzonden aan {{email}}. • Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich [hier afmelden](#). • Voor een goede ontvangst voegt u coordinator@koepelzorgcooperatieszn.nl toe aan uw adresboek.

